

є актуальними проблемами на регіональному рівні. Впровадження нових технологій управління регіонами, спрямованих на створення інвестиційної привабливості місцевої економіки, розробку та реалізацію суспільно важливих інноваційних проектів, забезпечить конкурентоспроможність регіонів і країни.

УДК 338.45 : 621 :338.27

В. В. Микитенко, Г. Г. Кузьменко

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗИСТЕНТНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ДО ДЕСТРУКТИВНИХ ВПЛИВІВ

Глобальна нестабільність та відносна непередбачуваність траєкторії розвитку національного господарства, які протягом останніх років отримали безліч аргументів у різних сферах як суспільної життєдіяльності, так і розширеного відтворення, на наш погляд, можуть бути продуктивно використані при аналізі соціально-економічних явищ і процесів забезпечення резистентності національної економіки до деструктивних впливів у наявних варіантах їх глобального або регіонального прояву. Зазначимо, що при опрацюванні проблематики економічної політики сучасної держави, в тому числі України, чітко сформований напрям досліджень такої галузі науки, як економіка та управління національним господарством останніх років. Проте, на думку авторів, висока динаміка сучасного процесу макросистемної еволюції економік у десятках країн більшості регіонів світу стимулює невпинне оновлення економічної теорії за рахунок розкриття новітніх функцій розвитку економічних явищ, зв'язків, суперечностей та відкриття нових законів і закономірностей.

Тому формалізація й прогнозування результатів цілеспрямованих зовнішніх впливів на траєкторію економічного розвитку України вимагає побудови модельного комплексу, заснованого на системі факторів та доказів, встановленні причин і наслідкових зв'язків для визначення альтернативних варіантів майбутнього розвитку економіки, ймовірних векторів, перспектив як розширення міжнародної співпраці, так і зміни координат. Економічна динаміка багатокomпонентних систем в умовах глобалізації здебільшого розглядається у взаємозв'язку її відносин із зарубіжними транснаціональними компаніями в разі реалізації стратегії стійкого розвитку [1–5].

© *В. В. Микитенко, Г. Г. Кузьменко, 2008*

Класикою економічної науки, виходячи із особливостей практичної діяльності більшості держав світу протягом кількох останніх років, стало елімінування значимості інерційних процесів (зокрема, економічних, виробничих, технологічних) для побудови нової якості української економічної системи.

Виходячи з цього, метою статті є розробка моделі макроекономічної динаміки національної економіки з урахуванням:

- циклічності коливань зовнішнього та внутрішнього середовища;
- інерційності економічних, виробничих, технологічних, політичних і соціальних процесів;
- психологічної резистентності українського суспільства до зовнішніх загроз і внутрішніх ризиків;
- консервативності (централізації) ідеології національної політичної еліти стосовно використання регіональних систем як партнера і координатора міжнародних проєктів.

Крім того, необхідність формалізації й прогнозування результатів цілеспрямованих впливів на траєкторію розвитку України вимагає побудови модельного комплексу, заснованого на системі факторів та доказів, встановленні причин і наслідкових зв'язків для визначення альтернативних варіантів майбутнього розвитку національної економіки, імовірних векторів, перспектив як розширення міжнародної співпраці, так і зміни координат. Слід зважати і на те, що будь-які елементи економічної системи функціонують у певних межах раціональності. Тобто поведінка суб'єктів ринку, розвиток певних видів економічної діяльності, зміни в системі освіти та культури, стимулювання інноваційної активності тощо можна оцінити з погляду їх економічної ефективності. Це свідчить про наявність закономірності, тенденцій, переваг. Тому розробка об'єктивного прогнозу ефективності функціонування елементів економічної системи повинна ґрунтуватись на наступних закономірних положеннях:

- **по-перше**, виробничо-економічні, соціально-економічні, техніко-технологічні, енергоекономічні та інші системи є ієрархічними, тобто кожний наступний ранг макрогенерацій можна розглядати як сукупність підсистем;

- **по-друге**, поведінку будь-якої системи можна піддати редукції, а її склад формалізувати за використання моделі на зразок так званого чорного ящика. Її формалізація вимагає інформації лише про три параметри:

- в якій кількості та формі поступають на вхід Y системи сировина, матеріали, фінансові ресурси, енергія, інформація тощо;

- в якій кількості та формі на виході системи G отримуємо продукцію, матеріали, кошти, енергію, інформацію – $Y^%$ і т.д., що можна відобразити у вигляді формули:

$$Y^% = G(Y,t); \tag{1}$$

• як за рахунок реалізації перших двох параметрів змінюються характеристики власне економічної системи в цьому разі за формулою:

$$\Delta_y \rightarrow Y(t) - G(Y, t) \text{ при } \Delta_t \rightarrow 0. \quad (2)$$

Урахування інерційності економічної динаміки національної економіки як чинника кореляції державної політики в умовах транснаціоналізації світової економіки за результатами реалізації певного переліку взаємопов'язаних ланок дослідження, а саме:

- а) встановлення терміну упередження;
- б) обґрунтування суттєвих регресорів – фактори, їх клас, ієрархічність, взаємозв'язок і підпорядкування;
- в) добору класу прогнозних модельних вирішень;
- г) визначення сприйняття підсистемами різноспрямованих зовнішніх впливів;

д) обчислення прогнозу із дослідною експериментальною перевіркою адекватності розроблених моделей і достовірності очікуваних показників;

ж) формулювання вихідних положень концепції ідентифікації конститутивно-ключових характеристик основних елементів економічної системи – дозволило розкрити динаміку економічних процесів з урахуванням різноманіття ендогенних та екзогенних сил. Наведені далі параметри трансформації та об'єкти концентрації зусиль і національних ресурсів, що продукують стримуючі експансію національних ринків і транснаціоналізацію економіки процеси, одночасно й забезпечують резистентність макрорегенерації до деструктивних зовнішніх впливів.

Необхідність практичного переходу до еволюційно-інноваційного типу економічного зростання в стислі строки пояснюється тим, що тимчасові екстенсивні фактори економічного зростання (сприятлива кон'юнктура на світових ринках окремих товарів, можливість використання незадіяних виробничих потужностей тощо) себе вичерпали, а наявність значних дефектів у міжгалузевих зв'язках, обумовлених розширенням процесів інтернаціоналізації технологічного способу виробництва, вимагає відвернення експансіоністських загроз економічній безпеці держави. Макросистемна еволюція потребує тісної інтеграції науки, освіти і виробництва, об'єднання промислового, банківського й торговельного капіталу. Адаже рівень економічного розвитку високотехнологічного виробництва, а також динаміка технологічних зрушень у структурі промисловості свідчать, що об'єднуючого елемента, в межах якого розвиток високих технологій набув би тенденції загальноекономічного прискорення, на сучасному етапі ще не створено. А відтак є потреба в прискореному розвитку високотехнологічних виробництв, спроможних виробляти наукоємну продукцію, та формуванні їх

експортного потенціалу, підвищенні технологічного рівня суб'єктів, а також реалізації превентивних заходів щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення макросистемної еволюції в Україні. Це зумовить модифікацію соціально-економічних зв'язків та формування дієвих механізмів упередження нав'язування ланцюгів транснаціональних корпорацій на найпривабливіші наукоємні й енергоефективні галузі.

Керуючись розробленим у роботі підходом до вирішення економічних, політичних, соціальних та інших проблем, доведено, що варто зосередитись на реалізації політики загальноекономічного прискорення, високої енергоефективності (а не на збільшенні обсягів імпорту стратегічних ПЕР, генеруванні й експорті електроенергії чи будівництві нових енергоблоків на АЕС, оскільки витратне нарощування генеруючих потужностей і формування під них достатньої ресурсної бази економічно та фізично здійснюється складніше у просторі й часі, ніж адаптація виробництва до ринкових вимог), оптимізації, реструктуризації, упровадження прогресивних організаційних і техніко-технологічних рішень. На розв'язання проблем слід одночасно спрямовувати також зусилля податкової, грошово-кредитної, валютної, цінової, соціальної та демографічної, інвестиційної, інноваційної, зовнішньоекономічної та регіональної політики.

За умов одночасної реалізації стратегії макросистемної еволюції та цільових програм забезпечення енергоефективності, а також мобілізації наявних резервів, прикладення зусиль у напрямі нарощування обсягів випуску високотехнологічної продукції (ВТП) частка енерго- й ресурсоємних галузей у структурі української промисловості у 2020 р. знизиться до 52,0%.

Цей сценарій передбачає:

- формулювання ефективної національної інноваційної системи;
- розгортання довгострокових цільових програм і проектів;
- глибоку модернізацію соціальної інфраструктури та галузей економіки;
- створення регіональних центрів економічного розвитку;
- адаптацію макроекономічної моделі інтеграції України у світовий ринок.

Розроблений авторами об'єктивний прогноз мінімально допустимих та максимально можливих значень макроекономічних показників¹ та індикаторів надійності економічної безпеки України [6, 7] передбачає середньорічні темпи зростання ВВП до 2015 р. у межах 6,8–8,0%, а у подальшому – їх

¹Мінімально можливі показники будуть досягнуті українською економікою в разі подальшої підтримки існуючих тенденцій; максимальні – за умов реалізації стратегії макросистемної еволюції в державі. Наведені прогнози не носять сценарного характеру, а описують межі змін показників: мінімально допустимі та максимально можливі. Відтак незалежні змінні не задаються „замовником”, їх кількісне значення не враховується довільно [6, 7].

часткове зниження до 5,0% (табл. 1). Однак зустрічні прогнозно-аналітичні розрахунки довели, що в разі реалізації стратегії макросистемної еволюції прогнозний ВВП України у 2030 р. може зрости навіть у 4,0–4,2 раза, ВВП на одну особу населення становитиме 13,1, а на одного зайнятого – 21,4 тис. дол. США.

Таблиця 1

Прогноз основних макроекономічних показників у разі реалізації стратегії макросистемної еволюції до 2030 р. (у цінах 2006 р.)

Макроекономічні показники	2008	2009	2010	2015	2020	2025	2030
Кількість населення, млн.	46,1	45,7	45,3	43,4	41,4	40,9	40,2
ВВП, млн. грн.	667021,0	792093,0	961804,0	1351559,0	1708312,0	2053803,0	2642998,0
Індекс зростання ВВП, %	117,0	119,0	121,0	113,0	107,0	109,0	108,0
ВВП, млн. дол. США	133138,0	158102,0	191977,0	269772,0	340980,0	409941,0	527545,0
Обсяг ВВП на душу населення, грн.	14474,0	17325,0	21217,0	31177,0	41267,0	50215,0	65746,0
Обсяг ВВП на душу населення, дол. США	2889,0	3458,0	4235,0	6223,0	8237,0	10023,0	13123,0
Індекс зростання до попереднього року, %	118,0	120,0	122,0	112,0	103,0	105,0	106,0
Комплексний показник-індикатор надійності системи економічної безпеки	Низький рівень	Перехідний рівень			Середній рівень		
	52,0	62,0	75,0	107,0	134,0	164,0	207,0

*Тут і надалі прогноз побудовано за даними [8, 9].

З огляду на розраховані значення комплексного показника-індикатора економічної безпеки, 2015 р. він становитиме не менше як 106, а відтак 2016 р. Україна може здобути високих показників енергоефективності водночас із збільшенням обсягів випуску промислової продукції та досягненням у реальному масштабі часу керуваності надійністю системи економічної безпеки (табл. 2). Таке зростання супроводжуватиметься якісними перетвореннями в структурі ВВП, реалізацією моделі інноваційно спрямованого зростання, що визначаються світовим співтовариством як оптимальна стратегія розвитку національних економік у ХХІ ст. Прогнозні значення комплексного показника-індикатора надійності економічної безпеки України (досягне середнього рівня у 2017–2018 рр.) свідчить про можливість зміни якісного стану економічної системи. При цьому використання самоорганізаційних чинників забезпечить відновлення регулюючих і корегуючих функцій влади, зниження рівня її корумпованості і, як наслідок, знищення прихованої агресії

Таблиця 2

Прогнозно-аналітична оцінка необхідного обсягу фінансових витрат для реалізації стратегії макросистемної еволюції національної економіки

Показник	Середньорічна динаміка					
	2006	Прогноз				
		2010	2015	2020	2025	2030
Загальний обсяг фінансування процесів макросистемної еволюції національної економіки, млн. грн.	6321,5	13242,7	17087,8	20932,9	24778,1	27785,4
Щорічні темпи зростання загального обсягу фінансування, %	119,5	110,5	111,8	111,7	117,5	109,3
Власні джерела інвестування еволюційних процесів, млн. грн.	5182,3	10549,1	13533,5	16490,9	19252,6	20741,8
Частка власних джерел у загальному обсязі, %	81,98	79,66	79,2	78,78	77,7	74,65
Держаний та місцеві бюджети, млн. грн.	91,5	192,0	247,8	303,5	359,3	402,9
Частка державного і місцевого бюджетів у загальному обсязі, %	1,44	1,45	1,45	1,45	1,45	1,45
Кошти вітчизняних інвесторів, млн. грн.	102,5	266,2	375,9	481,5	619,5	972,5
Частка коштів вітчизняних інвесторів у загальному обсязі, %	1,6	2,0	2,2	2,3	2,5	3,5
Кошти іноземних інвесторів, млн. грн.	149	264,9	256,3	251,2	297,3	305,6
Частка коштів іноземних інвесторів, %	2,36	2,0	1,5	1,2	1,2	1,1
Кредити, млн. грн.	767,9	1920,2	2597,3	3286,5	4162,7	5251,4
Частка кредитів, %	12,15	14,5	15,2	15,7	16,8	18,9
Інші джерела фінансування, млн. грн.	28,6	50,3	76,9	119,3	86,7	111,1
Частка інших джерел фінансування, %	0,45	0,38	0,45	0,57	0,35	0,4

з боку сконсолідованої та цілеспрямованої сили іншої держави або ТНК (які не переймаються псевдодемократичними ілюзіями стосовно необхідності збільшення частки технологічного прогресу у ВВП України щонайменше до 55,0–60,0 %).

Однак практика модернізації форм і методів господарювання в реальному секторі доводить, що побудова еволюційної економіки інформаційного типу в сучасних умовах перманентного корегування державних стандартів, актів та постанов обов'язково стикнеться із неможливістю усунення різноманітних екзогенних впливів – деструктивною інерцією (особливістю українського законотворчого процесу, коли кожен наступний законопроект чи розпорядження Кабінету Міністрів України скасовує дію попередніх). Тому інерцію не можна ототожнювати із спрямуванням економіки, а необхідно враховувати ту закономірність, що відображає залежність між взаємодіючими факторами ендогенного розвитку економічної системи та еволюційним прискоренням за визначеною траєкторією. Ця закономірність також дає змогу виявити й позитивну економічну інерцію в складній системі – властивість виробничо-економічних, соціально-політичних культурно-інтелектуальних зв'язків зберігати усталену форму розвитку. Інерція функціонування стійких до екзогенних транснаціоналізаційних впливів виробничо-економічних систем не є процесом, рівнозначним опору реструктуризації національної економіки, оскільки останнє відтворює уповільнення руху, а в інерції проявляється спротив силовим діям і надійність внутрішніх зв'язків. Урахування опору (точніше інерції) економічної системи екзогенним деструктивним впливам вимагає:

1) окреслення порогових часових меж, протягом яких у національній економіці чи певній галузі підтримується індивідуальна надійність;

2) формування умов забезпечення стійкості та пов'язаних із цими процесами факторів, що елімінують відхилення руху від цільової траєкторії;

3) визначення вимог до достатності процесу функціонування за всіма параметрами, що мають стримувати агресивність зовнішніх впливів і встановлення контролю над реальним сектором економіки.

Для вирішення завдань стосовно оптимізації розвитку національної економічної системи використовуємо адитивну форму динамічного ряду, сформованого в часових межах періоду, що відповідає одному з етапів розвитку макrogenерачії (пропонуємо життєвий цикл національного господарства об'єднати у взаємопов'язані еволюційні ланки, а саме: проектування, побудова, становлення, розвиток, зрілість, спад, реорганізація, ліквідація). Оскільки параметри макросистемної трансформації, що відбуваються в економічній сфері, відповідають такому етапу життєвого циклу системи, як реорганізація, то для проведення останньої виникає паралельна проблема

інвестування². Забезпечення зазначеного системного спрямування розкриє системі взаємозв'язки елементів і підсистем різної природи. Обґрунтуємо це положення математично.

Наведемо показники динамічного ряду, пов'язавши їх з циклічністю макроекономічної динаміки національного господарства. Побудуємо окремий життєвий цикл для економічної системи України³ та поділимо його на окремі фази – етапи життєвого циклу, а його початок позначимо t_0 . Тоді період циклічності матиме вигляд T . Тому термін t для окремо взятого циклу можна виразити у вигляді формули:

$$t = t_0 + t, \quad (3)$$

де $t \in [0, T]$ – дослідження економічної динаміки національної економіки у будь-який час вибраного періоду.

Відтак тренд динамічного ряду, що відтворює еволюційну тенденцію розвитку національного господарства виразимо наступною функціональною залежністю U_{op} , яка формалізована за використання наступних агентів: I_t – інвестиційної компоненти, що лежить у площині оптимальних потреб на модернізацію економіки, реформування, реструктуризацію системи; E_t – компоненти експлуатаційних витрат; R_t – компоненти сировинно-ресурсного забезпечення процесів макросистемної еволюції; F_t – витрат і зусиль на організацію нової просторово-часової форми системи чи надання динамічному руху макрогенерації необхідного прискорення; $t_0 + t$ – часу на реалізацію заходів щодо модернізації чи реструктуризації; e_0 – стохастичної змінної, що складається під впливом чинників деструктивної природи, зокрема процесів транснаціоналізації чи глобалізації української економіки:

$$U_0(I_t, E_t, R_t, F_t, t_0 + t, e_0). \quad (4)$$

²Однак не просто інвестування модернізації економіки, а раціонального фінансування трансформаційних процесів, та по змозі – оптимальних витрат у центри генерації високотехнологічної продукції та каталізatori експоненціального економічного зростання держави.

³Виходячи із часового виміру параметрів економічного циклу, наприклад, найбільш доцільно при визначенні критичних точок (точок еволюційно-революційної трансформації національної економіки) використовувати базові положення теорій економічної динаміки Кондратьєва (40 – 60 років), малих циклів Кітччина (2 – 4 роки), середньострокових Жугляра (ділові цикли тривалістю 7 – 12 років), діагностичних Кузнеца (16 – 25 років), мультициклів Форрестера (200 років), або приватні положення великих технологічних циклів (що можуть дорівнювати 100 – 150 та 250 років.).

Зазначимо, що загальні витрати інвестицій, експлуатаційних витрат, сировинно-ресурсного забезпечення та зусиль на організацію за весь життєвий цикл складної системи можна виразити наступними співвідношеннями:

$$I_0 = \sum_{i=1}^s I_{t_i} \quad (5)$$

у разі, якщо інвестиції на реалізації запропонованої стратегії I_{t_i} поступали s раз через певні проміжки часу Δt_i даного циклу та якщо фінансове забезпечення було неперервним або обсяги змінювались відповідно до певної функціональної залежності.

$$I_0 = \int_0^T I_t dt, \quad (6)$$

Звідси експлуатаційні витрати можна обчислити за формулою (7), сировинно-ресурсне забезпечення за (8), а концентровані зусилля для перетворення системоутворюючої енергії за формулою вигляду (9), тобто вони будуть дорівнювати:

$$E_0 = \sum_{i=1}^p E_{t_i} = \int_0^T E_t dt; \quad (7)$$

$$R_0 = \sum_{i=1}^m R_{t_i} = \int_0^T R_t dt; \quad (8)$$

$$F_0 = \sum_{i=1}^n F_{t_i} = \int_0^T F_t dt. \quad (9)$$

Розглянемо життєві цикли економічної системи України (їх номери позначимо через k). Тоді початок такого циклу t_k , а період циклічності $T_k(t_k, \zeta)$ може дещо відрізнятися від усталеного життєвого циклу економічної системи держави – T , тому й позначимо, що він залежить від початку циклу t_k і деякої стохастичної складової ζ . Загалом початок k -го періоду можна виразити таким чином: $t_k = t_0 + kT$, якщо припустити, що $T_1 = T_2 = \dots = T_{k-1} = T$. З урахуванням коливання окремих періодів $t_k = t_0 + \sum_{i=0}^{k-1} T_i$. Момент визначеного періоду виявимо таким чином:

$$t_k \in [0, T_k]$$

Слід зазначити, що у наведеному випадку тренд динамічного ряду макроекономічної динаміки національної економіки матиме іншу функціональну залежність U_k , яку можна виразити через U_0 . Вона залежатиме від тих же показників, що описані вище, і формалізується за допомогою формули:

$$U_k(U_{t_k}, E_{t_k}, R_{t_k}, F_{t_k}, t_k + t_k, e_k). \quad (10)$$

Введемо нове позначення змінних $V_k = (I_k, E_k, R_k, F_k)$ для більш зручного запису функціональних залежностей. Сюди можна також включити конститутивно-ключові детермінанти, які не ввійшли до описаних нами вище у формулі (4), а саме соціальні, демографічні, етичні, релігійні або екологічні чинники забезпечення резистентності національної економіки до загроз і ризиків. Відтак тренд динамічного ряду матиме вигляд математичного рівняння:

$$U_k(V_k, t_k + \mathbf{t}_k, \mathbf{e}_k). \quad (11)$$

Тоді траєкторія макроекономічної динаміки в певний момент часу t матиме вигляд формули:

$$\Delta_t = \Delta_{t_k + \mathbf{t}_k} = \frac{\partial U_k(V_k, t_k + \mathbf{t}_k, \mathbf{e}_k)}{\partial \mathbf{t}_k}. \quad (12)$$

Виходячи з викладеного, побудуємо довгостроковий прогноз обсягів ВВП України, вважаючи початком нульового циклу 2000 рік. Кінцем першого життєвого циклу української економіки є 2045 рік і, відповідно, періодом циклічності (T) – 45 років (рис.).

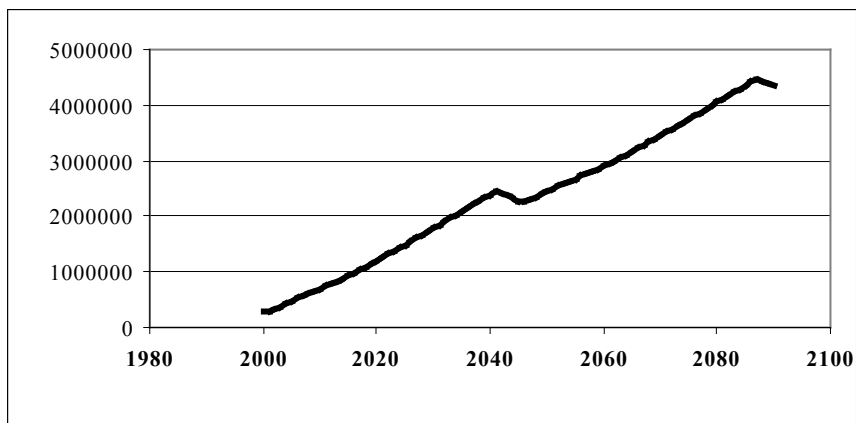

Рисунок. Ретроспективна динаміка зміни ВВП та його прогноз до 2090 року, млн. грн.

Вибраний період дослідження буде достатнім для того, щоб виявити сучасну тенденцію розвитку економічної системи, коли кожне значення наведених у формулі (9) компонент за t_{k+1} рік буде відповідати експоненціальній траєкторії економічного зростання. На рівні уточнення складу стратегічного інструментарію – обґрунтування виду і типу економічної політики держави – корегування траєкторії розвитку економічної системи проявляється або в

цілеспрямованих революційних діях, або в реформах державної системи регулювання національним господарством. В обох випадках ідеться про зміну внутрішнього середовища системи, управлінських структур та ієрархії.

Крім того, еволюційну траєкторію економічного зростання визначає і новостворений фазовий портрет системи – структура-атрактор (сукупність очікуваних функціональних залежностей і ключових параметрів макроструктури), яка і зумовить безперервні ендогенні та екзогенні зміни, узгодження цілей, інтересів й очікувань як прогресивних сфер суспільства, так і консервативних. Стабілізуючим дисипаційним фактором структурної інформаційної надійності є інерція внутрішніх змінних економічної системи. Це дозволяє розглядати загальноекономічне прискорення як наслідок завершених стійких станів підсистем, де протягом певного часу змінюються лише окремі кількісні змінні та якісні категорії. Оскільки в останніх зберігається їх консервативні характеристики (зокрема, фізичний зміст і сутність), тому макросистемна еволюція й продовжує терміни кожного етапу і життєвого циклу складної системи в цілому.

З огляду на викладене, узагальнимо, що об'єктивне усвідомлення змісту політики макросистемної еволюції України корелює із показниками інерційності економічної динаміки. Розкриття сутності оптимального для економічної системи інструментарію реалізації державної стратегії неможливе без висвітлення факторів впливу на її сутнісні характеристики. До них насамперед необхідно віднести інерцію виробничо-економічних систем, яку не можна зводити тільки до стійкості, оскільки в умовах транснаціоналізації світової економіки інерція впливу на загальноекономічне прискорення в країні є об'єктивною реальністю, тобто тотожністю протилежностей – мінливості та стійкості. У разі проведення процесів макросистемної еволюції з урахуванням інерції індивідуальної властивості складної системи щодо збереження стійкості визначених стратегією елементів та їх цільових функцій буде упереджено деструктивний вплив деструктивних факторів (у тому числі й ТНК) на виробничі, економічні, соціальні, політичні та інші характеристики національної економіки нерозривно з їх якісними змінами відповідно до усвідомленої траєкторії.

Інерція економічної системи при силі монополізації (контролюванні) значної частини промислового виробництва, інтелектуальної власності посилюється, оскільки заснована на транснаціоналізації підприємницька діяльність є відчуженим процесом (хоча й удосконаленою формою економічного розвитку) зрощування капіталу для суспільно-історичного контексту, в якому відбувається українське державотворення. Відтак генотип складної системи держави, що відтворює інерційні процеси в окремих виробництвах і сферах життєдіяльності, одночасно стає фенотипом національної економіки – засобом її адаптації та подальшого набуття якісно

нових характеристик згідно з вимогами світової соціокультурної динаміки, що й стабілізує індивідуальну траєкторію зростання національного господарства. Дотримуючись зазначеної перспективи, метою політики макросистемної еволюції держави залишається вирішення двох різноспрямованих і взаємозалежних завдань.

По-перше, у внутрішньому економічному просторі: цілеспрямованого експоненціального розвитку держави із стабільним функціонуванням національної економіки, удосконаленням структури економічної й політичної систем; конструювання оновленої системи суспільних відносин на засадах домінування їх сукупності суб'єктів господарювання регіональних підсистем із більш вагомими економічними характеристиками; в умовах обмеженості ресурсного забезпечення початком змістовної оптимізації макросистемної еволюції стає акумулювання фінансового, інноваційного й інтелектуального потенціалів для форвардного розвитку наступних видів економічної діяльності: транспорту і зв'язку, сільського господарства, машинобудування, освіти і науки, які проявляють достатню інерційність (спротив сучасним процесам транснаціоналізації) і можуть стати каталізатором параболічних подій стовно вдосконалення економічної сфери держави, рух якої відбувається в динамічно нестійкому середовищі регіональних і глобальних соціально-політичних процесів; забезпечення резистентності національної економіки до зовнішніх загроз і ризиків ендемогенно спрямованому економічному розвитку України.

По-друге, у зовнішньому економічному просторі: гарантування економічної безпеки як вагомий субструктури безпеки національної; захист державно організованого соціуму від зовнішніх небезпек; збереження державної незалежності, суверенітету і територіальної цілісності; розширення зони власного впливу і підкорення стратегічного потенціалу інших країн; утвердження і розвиток організаційно-правових форм ТНК при використанні механізму трансферних цін; господарсько-політичне опанування важливими стратегічними ресурсами інших країн шляхом адаптації до реальних умов найбільш дієвих гео економічних засобів і способів впливу на темпи економічного зростання національних економік.

Література

1. Мухин В., Ножин В. Украина ищет свое место в мире // Независимое обозрение. – 2004. – № 31. – С. 3.
2. Білорус О. Г., Мацейко Ю. М. Глобальний сталий розвиток: Монографія. – К.: КНЕУ, 2006. – 448 с.
3. Україна і Росія в новому геополітичному просторі: аспекти взаємовідносин. За матеріалами “круглого столу” // Віче. – 2005. – № 7. – С. 33–34.

4. Кириченко В. Українсько-російські відносини: час для дій // Віче. – К., 2004. – № 3. – С. 137 – 139.
5. Полин А. Двусмысленные игры // Держава 2000. – 2005. – № 43 (291), 3 ноября. – С. 12.
6. Микитенко В. В., Гращенко І. С. Управління інноваційним розвитком держави: аналіз та перспективи // Державотворчі процеси соціально-економічної моделі розвитку України на сучасному етапі: Зб. наук. ст.: У 2 т. – Донецьк: ТОВ “Юго-Восток, ЛТД”, 2007. – Т. 1, ч. 1. – С. 112–119.
7. Микитенко В. В. Прогноз економічного зростання національного господарства при активізації його інноваційного розвитку // Україна – Латвія – Білорусія – ЕС: сучасний стан і перспективи: Зб. матеріалів наук.-практ. семінару. – Херсон – Рига – Гомель. – Херсон: ПП Вишемирский, 2007. – С. 210–218.
8. Основні економічні показники діяльності підприємств суб’єктів підприємницької діяльності за 2005 р.: Статистичний бюлетень. – К.: Держкомстат України, 2006. – 221 с.

УДК 35.078.3 : 336.1

А. В. Бесчастний
Донецький державний університет управління

ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК БАЗА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Асиметричність економічного розвитку держави зумовлена широкою різноманітністю економічних, соціальних та інших умов у регіонах.

Незважаючи на певні сприятливі тенденції в окремих регіонах, соціально-економічна диференціація між ними набуває стійкого характеру. Визначальним чинником цього процесу є структура розміщення продуктивних сил, що склалася ще в радянський період, при якій найбільшу перевагу в ході реформування економіки одержали регіони, з високим фінансово-промисловим потенціалом. Проблематичним є підвищення ролі заощаджень населення в інвестування в основний капітал у найближчій перспективі. Інтенсивність процесу відновлення доходів і заощаджень населення в регіонах залишається низькою. Це не дає підстав для оптимістичних прогнозів щодо кардинального поліпшення ситуації у сфері розширення платоспроможного попиту.

© *А. В. Бесчастний, 2008*